



Aluksi

Lapsuus muodostaa perustan monille ympäristöön liittyville arvoille, käsityksillemme ja tavoillemme toimia enemmän tai vähemmän ympäristöä säästävasti. Otamme mallia ja saamme vaikutteita erityisesti sosiaalisesta ympäristöstä. Monipuolinen ja monimuotoinen fyysinen ympäristö luonnonvaraisesta rakennettuun puolestaan tarjoaa pienen lapsen sekä motoriselle että kognitiiviselle kehitykselle runsaita haasteita ja mahdollisuuksia erilaisiin oppimiskokemuksiin. Näin fyysinen ympäristö voi osaltaan tukea tai estää monia lapsen kehityksen kannalta tärkeitä prosesseja.

Ympäristöä tulisi tarkastella monipuolisesti. Ympäristö on jonkun tai jonkin ympärillä olevaa – ympäristö alkaa iholta. Ympäristö on sekä fyysistä että sosiaalista. Ihmiset kuten kaikki muutkin elävät oliot ovat täysin riippuvaisia ympäristöstä. Ympäristö tuottaa ravinnon ja hengitysilman lisäksi lukuisia muita hyödyllisiä asioita ja prosesseja, esimerkiksi ekosysteemipalveluita (s. # alkaen). Ympäristön monimuotoisuudella on näiden ekosysteemipalveluiksi kutsuttujen hyötyjen syntymisessä tärkeä merkitys. Monimuotoinen ympäristö on rikkaus, jota tulisi oppia arvostamaan ja vaalimaan.

Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys tavoittelevat ymmärrystä ja arvostusta ympäristöllemme. Ympäristön merkityksen tiedostaminen sekä fyysisen että psyykkisen hyvinvoinnin kannal-

ta on ympäristökasvatuksen yksilötason tavoite. Kun tavoitteena on koko maapallon elinkelpoisuuden säilyttäminen, ei riitä, että yksilön hyvinvointi on turvattu, vaan yksilöiden on ymmärrettävä laajempi vastuu asuinplaneettamme elämän edellytysten säilyttämisestä. Kestävän kehityksen tavoite onkin globaali. Yhdistyneiden kansakuntien Rio de Janeirossa vuonna 1992 järjestämän ympäristökongressin tuloksena syntyi julistus ja toimintaohjelma, Agenda 21, jonka keskeinen lähtökohta on maailmanlaajuinen kestävä kehitys. Kestävällä kehityksellä tavoitellaan maapallon elinkelpoisuuden säilyttämistä tulevillekin sukupolville.

Pienet lapset ovat innokkaita ympäristönsä ihmettelijöitä ja tutkijoita. Lapset oppivat nopeasti ympäristövastuullisten käytäytymisen perusteita, jos heille näytetään siihen mallia ja toimintaa perustellaan. Monipuolisten ympäristöjen käyttö avaa lapsille lukemattomia mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin, liikkumiseen ja oppimiskokemuksiin. Lasten ympäristö- ja kestävä kehityksen kasvatus voi alkaa oman lähiympäristön ihailulla, ihmettelyllä ja havainnoinnilla sekä ympäristöstä iloitsemalla, siinä leikkimällä ja liikkumalla. Kuitenkin monelle kaupunkilaislapselle lähiympäristö on vieras, ja luonnon eliöistä tunnetaan parhaiten television ja muun median kautta tutuksi tulleet leijonat, tiikerit ja krokotiilit. Talitiainen on vain ”lintu”, eikä koiranputkesta ole koskaan kuultukaan. Lähiympäristön tärkeimmät maamerkit ovat kioski ja kauppakeskus. Median ja informaalisten sosiaalisten verkostojen lisäksi päivähoitossa olevien lasten ympäristö- ja luontokuvaan vaikuttavat päivähoiton henkilökunnan arvot, kiinnostuksen kohteet, toiminta sekä käsitykset luonto- ja ympäristökasvatuksesta.

Tämän kirjan tavoitteena on avata ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa sekä

osoittaa niiden merkitys pienen lapsen kehitykselle ja oppimiselle. Kirjan ensimmäisessä osassa tarkastellaan ympäristön ja ympäristökasvatuksen sekä kestäväen kehityksen kasvatuksen teoreettisia lähtökohtia ja kuvataan päivähoidon valtakunnallisissa ohjeissa tapahtuneita muutoksia ympäristökasvatuksen näkökulmasta. Kirjan toisessa osassa on esimerkkejä siitä, miten ympäristö- ja kestäväen kehityksen kasvatusta on toteutettu ja millaisia vaikutuksia sillä voidaan katsoa olevan niin lasten kuin toimintaa toteuttavan henkilöstön näkökulmasta. Kirjan lopun liiteosaan on koottu toimintaideoita varhaislapsuuden ympäristö- ja kestäväen kehityksen kasvatukseen. Leipätekstissä on viitattu kuhunkin toimintaidealiitteeseen, jotta lukijan on helpompi hahmottaa, mikä pedagoginen merkitys kuhunkin toimintaideaan liittyy. Toivomme, että kirja antaa lukijalle mahdollisuuksia tarkastella ympäristö- ja kestäväen kehityksen kasvatusta osana tulevaisuuden rakentamista.

Kirja on kirjoitettu Suomen tietokirjailijat ry:n tuella. Kiitämme Suomen tietokirjailijat ry:tä saamastamme tuesta ja kaikkia ympäristöstään innostuneita lapsia ja heidän kanssaan työskenteleviä aikuisia!